Besprekingsverslag Commissie Cultureel Erfgoed

Betreft	:	Openbare vergadering
Datum	:	7 december 2020
Tijdstip	:	14:00 uur
Plaats	:	locatie gemeentehuis Aalten, Markt 7, Raadszaal Markt 7 Aalten

---

Aanwezig	:	dhr. Doodeheefver, dhr. Van Duren, dhr. Vrieselaar, mevrouw Oonk en mevrouw Lammers (notulen)
Via Teams:		dhr. De Graaf, mevr. Erinkveld-Ras, dhr. Crols, wethouder Kok
Afwezig	:	mevr. Brethouwer, burg. Stapelkamp

---

1. Opening
De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

Aanwezigen (via Teams):
Dhr. M. van Bleek (Gelders Genootschap) t.b.v. agendapunt 11 'Adviesstelsel Omgevingskwaliteit'.
Mw. M. Damstra (Gelders Genootschap) t.b.v. agendapunt 6 'Project historische interieurs'.

Afwezig:
Mw. Brethouwer

2. Vaststelling agenda
Er worden geen agendapunten toegevoegd.

3. Besprekingsverslag van de vergadering 21 september 2020
Tekstueel en inhoudelijk:
Pagina 3, dhr. H. De Graaf: agendapunt 5A:
Dhr. De Graaf vraagt naar aanleiding van de zojuist verzonden mail betreffende de raadsmededeling Kerkenvisie Oost Achterhoek, wanneer TU Delft het veld in gaat. De ontwikkelingen gaan immers heel snel, waardoor het belangrijk is dat er spoedig actie moet worden ondernomen.
Mw. Oonk antwoordt dat TU Delft nu bezig is met het opstellen van de Kansenkaart. De methodiek is inmiddels beschreven. Dit instrument zal tevens bij de andere gemeenten worden toegepast.
Gestart is met het invoeren van de kerken in de gemeente Winterswijk op de Kansenkaart voor de Oost Achterhoek, daarna volgen de religieuze gebouwen in de gemeenten Aalten en Oost Gelre.
Mw. Oonk hoopt dat na versoepeling van de Coronamaatregelen we aan de slag kunnen met het participatietraject voor drie kerken, de maatregelen hebben echter hun weerslag op de participatiemogelijkheden. Het is wel mogelijk om alvast de kerk waar de druk het hoogst is aan te geven, dan kunnen we deze naar voren halen. De heer De Graaf geeft aan dat dit een kerk betreft in de gemeente Oost Gelre. Hiervoor kan hij het beste contact opnemen met dhr. Ballast van gemeente Oost Gelre, omdat hij de kerken vanuit gemeente Oost Gelre aandraagt bij TU Delft.

Het verslag wordt geaccordeerd.

4. Ingekomen stukken / stukken ter kennisname
- Rapport 'De begraafplaats van de toekomst'
Dhr. De Graaf licht toe:
Begraafplaatsen moeten worden gezien als een stuk cultuurgeschiedenis, historische tijd. De vraag is hoe zijn begraafplaatsen midden in de samenleving te plaatsen. Hierbij moeten we ook klantgericht durven te denken. De begraafplaats van de toekomst kan een uitnodigende multifunctionele omgeving zijn. Er ligt een archief aan informatie, ook wat betreft de natuur. Het ruimingsbeleid, zoals dat op een aantal locaties is toegepast (niet zijnde binnen de gemeente Aalten), is naar zijn mening een kaalslag van de historie. Anderzijds heb je soms te maken met vervallen grafstenen, maar deze zijn van de familie en mogen niet zonder meer verwijderd worden.

Dhr. De Graaf doet een aanbeveling om de begraafplaatsen voor toekomstige ontwikkelingen tegen het licht te houden. Onderzoek wat dit voor onze begraafplaatsen kan betekenen en het lijkt hem een goed idee om in de toekomst aan te sluiten bij zo'n rapport. Hij stelt voor om een volgende vergadering iemand van het LOG uit te nodigen om dit toe te lichten.

De voorzitter vult aan dat het niet alleen om de begraafplaatsen gaat, maar ook de gebouwen, oude grafzerken en (monumentale) bomen kunnen hierbij betrokken worden. Wel zijn er routes uitgezet langs de begraafplaatsen en worden er rondleidingen gegeven, dit spreekt mensen enorm aan en het gaat goed samen met herdenking.

Dhr. Crols informeert dat de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed een visie heeft opgesteld inzake de instandhouding en cultuurhistorische waarden van begraafplaatsen en hoe hiermee in de toekomst om te gaan. Wellicht is het goed om te onderzoeken of dit is toe te passen bij de Aaltense begraafplaatsen. Allereerst moeten de kwaliteiten en waarden van de begraafplaatsen in kaart worden gebracht. Op basis daarvan kan dan een visie worden ontwikkeld hoe tegemoet te komen aan de wensen om begraafplaatsen meer toegankelijk te maken. Wellicht zijn er meer mogelijkheden dan wat er op dit moment het geval is. De methodiek staat op de website van de Rijksdienst.
Mw. Erinkveld-Ras vult aan dat er een koppeling kan worden gemaakt met de erfgoednota met betrekking tot bijv. de verhalen over de mensen die daar begraven liggen.
Mw. Oonk geeft aan dat alle historische begraafplaatsen zijn beschreven in het kader van de redengevende beschrijving, we hebben al veel verschillende documenten. Ook hebben we een fietsroute langs de historische begraafplaatsen. Het verzamelen van verhalen willen we graag oppakken en bekijken wat we daar nog mee kunnen doen.

ACTIE:
- Dhr. Crols mailt de link betreffende het instandhoudingsplan begraafplaatsen van de Rijksdienst.
- Mw. Oonk brengt in beeld welke informatie er al ligt over de historische begraafplaatsen. Op de agenda voor de volgende vergadering plaatsen.
- Vertegenwoordiger van het LOG uitnodigen om de CCE te informeren tijdens een volgende vergadering.

5. Arfgoodnota Oost Achterhook 2021-2024 vastgesteld door de raad.
De voorzitter spreekt zijn complimenten uit voor de opstellers en initiatiefnemers van het document.
Mw. Oonk geeft aan dat ze erg trots is op het resultaat en dat de vertaling in het Achterhoeks erg aanspreekt. De nota is door onze raad vastgesteld. Ook de raad van de gemeente Winterswijk heeft de nota vastgesteld en 15 december zal de raad van de gemeente Oost Gelre naar verwachting de nota vaststellen. Daarna kunnen we aan de slag met de uitvoering.
Weth. Kok sluit zich aan bij de woorden van de voorzitter en voegt toe dat ook de raad lovend is over de Arfgoodnota. Niet alleen qua vormgeving en stijl, maar ook inhoudelijk. De nota is met applaus vastgesteld. Dat is een mooi slotstuk van de procedure die we doorlopen hebben en tevens het begin van een nieuwe periode. Daarmee spreekt de wethouder ook zijn complimenten uit voor de inbreng vanuit deze commissie voor het nieuwe beleid.

6. Project historisch interieurs

Mw. Damstra geeft aan dat het jaarboek Achterhoek en Liemers over de historische interieurs in de drie gemeenten zo goed als klaar is. In de gemeente Aalten zijn tot nu toe zo'n 39 panden bezocht. In totaal zijn nu 150 panden bezocht. Getracht wordt om tot zo'n 250 panden te komen, dat komt neer op zo'n 30% van de groslijst. Mw. Damstra toont diverse foto's van panden met bijzondere historische interieurs in de gemeente Aalten en licht deze toe.

We willen op praktische wijze met elkaar aan de slag gaan door middel van het organiseren van workshops, geeft mevrouw Damstra aan. We willen een combinatie maken van onderzoek historische interieurs met de praktische kant daarvan. De workshop begint met verstrekking van algemene informatie, waarna we zelf aan de slag gaan met diverse materialen. Er komen stukadoors, restauratieschilders, tegelrestaurateurs, we gaan tegels bekijken enz. Het is belangrijk dat eigenaren weten waar ze specialisten kunnen vinden voor vragen. Dit project wordt mede opgezet in opdracht van Provincie Gelderland. Doel is om in april/mei 2021 te starten.

Om de onderzoeksresultaten aan het grote publiek op een leuke manier kenbaar te maken legt mw. Damstra uit dat ze bezig is met het ontwikkelen van een project om in alle drie de gemeenten (Aalten, Oost Gelre en Winterswijk) een (pop up) museumwoning te openen. Bewoners kunnen zelf meubels en objecten uit de wederopbouwperiode aanleveren, waar zij een verhaal bij hebben. Bijvoorbeeld de woningbouwvereniging in Arnhem heeft een aantal museumwoningen gerealiseerd. Mensen huren die woning onder voorwaarde dat ze het eenmaal per maand moeten openstellen publiek. Er kan ook gedacht worden aan een pop-up interieur per gemeente. Het idee is dat er vanaf maart 2021 een SRV wagen gaat rijden, met daarin een 'wederopbouwhoekje' ingericht met meubels. De wagen zal iedere maand in een andere gemeente staan. Er wordt een praatpaal neergezet, waarin mensen hun verhaal kunnen vertellen over hun object. Mensen kunnen hun verhaal ook opschrijven en in een brievenbus doen. De bedoeling is dat de mensen in de SRV-wagen verhalen ophalen in het eerste deel van 2021. In het najaar 2021 en voorjaar 2022 willen we dan een pop-up interieurwoning gaan inrichten met de objecten en verhalen die de SRV wagen heeft opgehaald. Interieur bestaat mede uit verhalen, herinneringen en herkenning. Het is mooi om dit samen te brengen. Om dit op goede manier te organiseren wordt er o.a. contact gezocht met musea. Het zou mooi zijn als dit project in een wederopbouwwoning gerealiseerd zou kunnen worden, maar dat hoeft niet perse.
Dhr. De Graaf oppert het idee voor een soort verzamelplek waar je interieurs onderbrengt.
Mw. Oonk vraagt of een leegstaand winkelpand ook een optie is voor een pop-up wederopbouw interieur.
Als er nog ideeën of behoeftes vanuit de commissie zijn dan verneemt mw. Damstra dat graag. Mag ook via dhr. Crols. Mw. Damstra zegt toe dat als er een programma wordt georganiseerd, dat de CCE daarvan een uitnodiging zal krijgen.

7. Straatnaamgeving

- Bredevoort omgeving SPAR, stand van zaken

Het college is akkoord gegaan met de benoeming van de straatnamen 'Van Eijckpad' en 'Te Gussinklo-Hof', rondom omgeving SPAR. De straatnaamborden zijn besteld. Het straatnaambord Van Eijckpad wordt gesitueerd aan de Misterstraat en het straatnaambord Te Gussinklo-Hof wordt aan de Roelvinkstraat geplaatst. Na plaatsing van de borden volgt een bescheiden onthulling in combinatie met de informatiepanelen, wanneer de coronamaatregelen dit toelaten.

8. Project 1572 in 2022

Dhr. De Graaf geeft aan dat het in 2022 450 jaar geleden is dat de Republiek Koninkrijk der Nederlanden is ontstaan. In 2022 wordt een landelijk project georganiseerd waar zo'n 20 steden aan mee doen. Deze steden, waaronder Bredevoort, hebben allemaal een zeer moeilijke periode meegemaakt tijdens de 80-jarige oorlog. Daarom haakt ook de gemeente Aalten aan bij het landelijke project 1572 en worden er diverse activiteiten georganiseerd. In Bredevoort is er op 3 september jl. een bijeenkomst geweest met diverse organisaties. Voorliggende vraag was wat deze organisaties kunnen betekenen in het kader van deze herdenking. Vanmorgen heeft er een overleg plaatsgevonden in klein comité over de vraag hoe dit verder op te pakken. Er is al bijna een volledige coördinatie-, afstemmingsgroep samengesteld vol met enthousiaste mensen.
Mw. Oonk vult aan dat het ECAL in Doetinchem één van de partners in het project is. Ze stelt o.a. haar archief beschikbaar en daarnaast gaat het ECAL uitzoeken of er een link is te maken met het

Cultuur- en erfgoedpact en of er een educatieproject van te maken is. De gemeenten moeten nog wel akkoord geven, alvorens dit traject kan worden opgestart.
Dhr. Van Bleek merkt op dat hij ook betrokken is bij dit project, maar dan in de hoedanigheid van voorzitter van de historische vereniging van Haarlem. Hij vermeldt dat er plannen zijn voor een landelijk symposium.

9. Kerkenvisie Oost Achterhoek, stand van zaken, https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl/
Kerkenvisie Oost Achterhoek, stand van zaken, https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl
Mw. Oonk heeft voor de vergadering de raadsmededeling doorgezonden aan de leden. Deze raadsmededeling geeft op hoofdlijnen aan waar we nu staan. Voor de gemeente Aalten zijn 22 religieuze gebouwen op de lijst gezet. Ondertussen is er al met zo'n 20 organisaties gesproken en zijn er dus nog 2 te gaan. De gesprekken zijn goed verlopen en men ervaart het contact met de gemeente hierover als positief. Ook is er een wens tussen de lokale kerkgenootschappen om elkaar te ontmoeten. We zijn nog zoekende naar een alternatief voor de passende afronding van het project.

10. Lijst vergaderdata CCE 2021
De voorgestelde lijst vergaderdata voor het jaar 2021 wordt geaccordeerd:
8 februari 2021
19 april 2021
5 juli 2021
27 september 2021
6 december 2021

11. Adviesstelsel Omgevingskwaliteit
Dhr. Van Bleek licht het adviesstelsel omgevingskwaliteit uitgebreid toe middels een presentatie. De leden van de commissie krijgen deze presentatie toegezonden.
Onderstaand een samenvatting van de belangrijkste aspecten:

- In verband met de vertraagde oplevering van het digitaal stelsel Omgevingswet wordt de omgevingswet één jaar uitgesteld (01-01-2022).
- Op www.cultureelerfgoed.nl is informatie te vinden over de bijeenkomst d.d. 01-12-2020.
- De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving. Voor erfgoed zijn met name van belang het 'Besluit Kwaliteit en Leefomgeving (BKL) en het 'Besluit Activiteit Leefomgeving (BAL), dit zijn de AMvB's. Daarnaast zijn van belang de invoeringswet en het invoeringsbesluit, waaronder de bruidsschat en de invoeringsregelingen.
- De AMVB's worden gefaseerd ingevoerd, dit is mede afhankelijk van het bestemmingsplan. De gemeente krijgt meer handvatten om de omgeving van het monument aan te pakken.
- Er is al een zorgplicht voor rijks-, en gemeentelijke monumenten, maar deze zorgplicht wordt nu explicieter gemaakt in de BAL art. 13.11. De regels die hier staan zijn met name van belang voor de CCE. Hierin staat o.a. dat men *in de omgeving van een monument geen activiteiten mag verrichten die het monument kunnen ontsieren of beschadigen. Alles dat op het kadastrale perceel van het monument staat is de fysieke omgeving.*
- Op grond van de gemeentelijke erfgoedverordening geldt deze zorgplicht ook voor gemeentelijke monumenten. Hier kunt u het verbodsartikel vinden, dat is eigenlijk de zorgplicht die er bestaat om monumenten in goede staat te houden. Volgens dit verbodsartikel is het verboden om het monument zowel passief als actief te verwaarlozen. Hiervoor zijn wel procedures, zoals dossier opbouwen, overleg, aanschrijving enz. De verordening hoeft overigens niet te worden aangepast. Maar voor een buitenstaander is dit wat minder expliciet.
- Naar verwachting zal zomer 2021 de handreiking (door het Gelders Genootschap) voor bescherming van monumenten gereed zijn, dit is een aanrader. Hierin kunt u voorbeeldregels vinden over hoe om te gaan met cultureel erfgoed en hoe men dit het beste kan opnemen in het omgevingsplan. Het is goed om als gemeente hiermee bezig te zijn, maar dhr. Van Bleek raadt aan om nog geen omgevingsplan nieuwe stijl vast te stellen. Er worden immers nog steeds zaken toegevoegd.

- Bruidsschat: Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit voor dat de Rijksregels automatisch in het omgevingsplan of de waterschapsverordening komen. Dit heet ook wel de 'bruidsschat'.
- Tijdelijk omgevingsplan: alle bestemmingsplannen die nu gelden worden een soort tijdelijk omgevingsplan. Alle geldende rijksregels worden gebundeld in de bruidschat en deze worden in één keer opgenomen in het tijdelijke omgevingsplan. Dus op het moment dat de Omgevingswet in werking treedt, komen verschillende rijksregels te vervallen. Deze regelgeving wordt aan de decentrale overheden overgelaten. Voor een goede overgang van de oude naar de nieuwe situatie is er dus de bruidsschat. De bedoeling is om in 2029 een nieuw omgevingsplan te hebben, maar dan conform de Omgevingswet. Daarnaast zullen er nog een aantal plaatselijke verordeningen gelden, die onderdeel moeten worden van het omgevingsplan.
- Commissies: De monumentencommissie, de welstandscommissie of commissie ruimtelijke kwaliteit worden niet automatisch overgeheveld naar de gemeentelijke adviescommissie. Voor 1 januari 2022 moet er een nieuwe verordening erfgoed zijn vastgesteld, met hierin de adviestaken van de bestaande gemeentelijke erfgoedcommissie opnieuw vastgelegd. De erfgoedverordening regelt de samenstelling van de erfgoedcommissie. De commissie moet voldoen aan een aantal vereisten, waaronder een rijksmonumenten deskundige en de commissieleden moeten zijn benoemd.
  De commissie moet in de breedte een bepaalde deskundigheid hebben, maar deze deskundigheid is ook al opgenomen in de Monumentenwet 1988. Er komt één commissie omgevingskwaliteit en een soort beleidscommissie. Het is belangrijk om goed te regelen welke commissie waar over adviseert. De gemeenteraad moet op tijd (uiterlijk oktober 2021) besluiten over de samenstelling en taken van de adviescommissie. Ook als de huidige commissie per 1 januari 2022 wordt gecontinueerd, dan moet dat door de gemeenteraad worden besloten. Dat is een minimale optie, maar wel mogelijk. Wij voldoen aan de vier vereiste basisregels, waardoor voor ons continuering een prima optie lijkt te zijn.
- Het verslag van de commissie wordt aan de raad aangeboden in plaats van aan het college.
- De welstandsnota zal per 1 januari 2022 onderdeel zijn van het omgevingsplan (deze is namelijk onderdeel van de bruidsschat). De erfgoedverordening (monumentenverordening) blijft van kracht totdat de nieuwe verordening definitief in het omgevingsplan is opgenomen.
- Sinds kort is er een modelverordening van de VNG, deze bevat heel specifiek voorbeeldteksten. Deze modelverordening gaat ook over het instellen van de gemeentelijke adviescommissie en andere adviseurs van de commissie omgevingskwaliteit. Het is bijvoorbeeld mogelijk om eventueel aan de hand van mandatering zaken te regelen.

Conclusie:
Zorg dat voor 1 januari 2022 de erfgoedverordening met daarin de adviestaken is vastgesteld, en dat de commissieleden zijn benoemd. Gebruik hierbij de handreiking deel 2, deze levert voorbeeldteksten over hoe zaken geregeld moeten worden. Dhr. Van Bleek c.q. het Gelders Genootschap kan hierin als vraagbaak fungeren.
Weth. Kok geeft aan dat hij voorstander is van een soort standaard. Dhr. Van Bleek geeft aan dat het Gelders Genootschap verwijst naar de verordening met regels specifiek voor de advisering in Gelderse gemeenten. Weth. Kok is hier enthousiast over. De benodigde acties worden opgenomen op de bestuurlijke termijn agenda, zodat we tijdig (oktober 2021) door de raad laten besluiten, want er zijn meer besluiten te nemen in het kader van de omgevingswet. De voorkeur is om te continueren zoals het nu is, inclusief de invulling.
Mw. Oonk merkt op dat in de gevallen, waarbij zowel de welstandscommissie als de commissie cultureel erfgoed een advies uitbrengt over een plan, dit soms tot onduidelijkheid leidt bij de eigenaar. Wellicht dat deze wijziging de kans biedt om daar iets aan te veranderen. Het idee wordt geopperd dat de commissie cultureel erfgoed haar advies meegeeft aan de welstandscommissie, zodat deze dit kan meenemen in hun eindadvies/besluit en de initiatiefnemer 1 advies ontvangt.

De voorzitter dankt dhr. Van Bleek voor zijn uitgebreide toelichting. Nieuwe ontwikkelingen zullen via dhr. Crols aan de commissie worden doorgegeven.

ACTIE:

- Dhr. Van Bleek zal de pdf van de sheets zenden aan mw. Lammers, zij zal deze doorzenden aan de leden.
- Schriftelijke opmerkingen 22 juni 2020 van dhr. De Graaf doorzenden aan de leden - mw. Lammers
- Aandacht in erfgoedverordening voor eenduidige advisering vanuit beide commissies (welstand en CCE) – Mw. Oonk.

12. Rondvraag

Mw. Oonk geeft aan dat er een brief van dhr. Van Gelder is binnengekomen, waarin hij vraagt om benoeming van straatnamen voor Britse militairen. Voorgesteld wordt om te antwoorden dat er geen redenen zijn om af te wijken van eerdere besluiten en om geen aparte straatnamen te benoemen naar Britse militairen. Op dit moment is dhr. De Graaf, samen met de woonbuurt De Bevrijding, bezig om ter plaatse een geschikte wijze te vinden om Britse militairen te herdenken.

13. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering en dankt alle aanwezigen voor hun komst en inbreng.
De volgende vergadering vindt plaats op 8 februari 2021, om 14.00 uur. Bekeken wordt hoe het dan staat met de coronamaatregelen. Indien nodig wordt er weer (gedeeltelijk) via Teams vergaderd.